

Шевченківська премія – 2022

Інформаційний бюлетень

Що відомо про Шевченківську премію

Шевченківська премія – найвища в Україні творча відзнака за вагомий внесок у розвиток культури та мистецтва. Премію вручають із 1961 року до Дня народження Тараса Шевченка (9 березня).

Конкурс премії складається з трьох турів, на кожному етапі списки домінантів скорочуються. У третьому турі визначаються переможці, яких оголошують 9 березня. Розмір премії в 2022 році становить 397 тисяч гривень. Премія має сім номінацій: література, музичне мистецтво, театральне мистецтво, кіномистецтво, візуальне мистецтво, публіцистика та журналістика, літературознавство та мистецтвознавство.

У 2019-2020 році премію «перезавантажили»: оновився склад комітету, критерії відбору лауреатів, змінився дизайн нагороди. Шефредактор телебачення Суспільного Юрій Макаров став головою комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка. Шевченківська премія отримала нагороду світової дизайн-премії Red Dot Award. Це перша премія за бренд, отримана Україною. І це перша в світі культурна інстанція, що отримала нагороду за бренд.

Президент Володимир Зеленський підписав указ про присудження Національної премії України імені Тараса Шевченка. Про це він сказав у своєму відео зверненні пізно ввечері 9 березня: «Щороку саме 9 березня оголошуються лауреати Шевченківської премії. Нашої національної премії, яка відзначає найвагомий внесок у збереження та розвиток українського духу, нашої національної культури».

Зеленський вважає, що під час воєнного стану, поки тривають запеклі бої за свободу України, треба дотримуватися наших традицій. «Щоб ми зберегли все наше, українське, повністю, поки йдемо до перемоги. Поки йдемо до миру, Указ підписано, – сказав глава держави. Президент пообіцяв зустрітися з лауреатами вже після перемоги України.

Лауреати Шевченківської премії 2022 року У номінації «Література»

Тамара Горіха Зерня (власне Тамара Анатоліївна Дуда ; 5 січня 1976, Київ) – українська письменниця. Авторка роману «Доця» (2019), відзначеного як книга року ВВС.

1992 року закінчила Український гуманітарний ліцей. 1993 року вступила до Інституту журналістики Київського університету. З 2003 до 2005 навчалася в Київському міжнародному університеті. Понад 20 років перекладає економічні тексти з англійської. Тамара Дуда відома своєю волонтерською діяльністю.

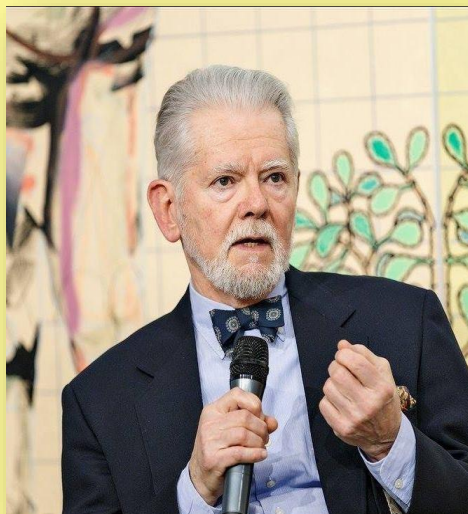
Тамара Горіха Зерня. Доця : роман / Т. Горіха Зерня. – Київ : Білка, 2019. – 284 с.

«Доця» – перший роман української письменниці, виданий 2019 року видавництвом «Білка».

Це класичний динамічний пригодницький роман про українсько-російську війну в житті однієї молодій жінки з Донецька, яка з початком подій вирішує не ховатись і вичікувати, а активно стати на захист своєї країни. Книжку написано просто, живо і романтично, і такий підхід себе виправдовує: текст вийшов органічний, емоційно насичений.

Входження у війну Тамара Горіха Зерня описує вельми детально. Як місто змінюється спершу непомітно, потім щораз безповоротніше. Як гинуть люди, будинки і цілі райони, змінюються побутові звички, починає квітнути мародерство і безжальність. Як у порожнечу «вливається» інша держава, російські окупанти. Як багато місцевих мешканців їх приймають і погоджуються з їхнім пануванням – хтось зі щирих переконань, а хтось щоб вціліти.

У номінації «Літературознавство і мистецтвознавство»

Григорій Грабович (12 жовтня 1943, Краків) – український і американський літературознавець, професор кафедри української літератури Українського наукового інституту Гарвардського університету, засновник і головний редактор часопису «Критика» (Київ). У 2012-2018 роках – голова Наукового товариства Шевченка у США, нині є членом виконавчої ради.

Сьогодні є головним науковим редактором міжнародного проекту з написання нової історії української літератури («A History of Ukrainian

Literature»).

Цикл статей «Переосмислюючи Павла Тичину – переосмислюючи український модернізм»

Грабович: «Мій есеї про Тичину і модернізм, припускаю, не потребує додаткових пояснень. Пізня поетова творчість і «діалог» із соцреалізмом стануть предметом моєї розлогішої монографії про його поезію.

Я вже зазначав, що модерністську поетику, яка вивела Тичину на літературну сцену й надовго зробила однією з її чисельних постатей, варто розглядати крізь призму його технік,

стратегій і експериментів. Урешті, саме з них складається неповторний Тичинин голос і стиль, які швидко закріпили за ним статус сливе офіційного національного поета.

Зайве й сказати, що «ідейний зміст» чи «ідеологія» також відіграють певну роль у його поезії (навіть якщо їх прописано тонко, а не прямолінійно); та само важливі його проєкція українського колективного досвіду війни й революції, ефорії наближення незалежності й жаху від революційного насильства та закостенілості сталого ладу, а ще майстерне переплетіння індивідуальних, особистих сподівань, почуттів і досвідів у тому колективному вирі».

У номінації «Кіномистецтво»

Катерина Горностай (15 березня 1989, Луцьк) – українська режисерка та сценаристка. Член журі кінофестивалю «Wiz-Art» (2014), член української кіноакадемії (2017), лавреатка 71 Берлінського міжнародного кінофестивалю (2021) та 12-го Одеського міжнародного кінофестивалю (2021). Була учасницею Євромайдану, під час якого знімала фото і відео. Відзнятий матеріал був використаний у двох сюжетах фільму «Євромайдан. Чорновий монтаж» та у фільмі «Скрізь Майдан», що був відзначений спеціальним призом

міжнародного фестивалю «Docudaus UA».

Повнометражний ігровий фільм «Стоп-Земля».

«Стоп-Земля» – це ніби двогодинне споглядання за сучасними 16-річними школярами під меланхолійну електронну музику. Герої закохуються, сумніваються у собі, жартують, обмінюються повідомленнями та танцюють у спортивному залі, наповненому кольоровим світлом.

До речі, кіно запам'ятовується саундтреком, під який персонажі неспішно блукають у своєму смутку. До нього увійшли роботи українських музикантів – невідомих широкому загалу,

але точно вартих уваги. Фільм починається із фрагментів інтерв'ю, в яких головні герої відповідають на особисті питання (до них звертається Катерина Горностай, що знаходиться за кадром).

Щоб відзняти цей матеріал, режисер вирішила не показувати сценарій. Вона лише окреслювала суть проблеми, а всі актори імпровізували перед камерою, описуючи емоції персонажів своїми словами. Якщо звернути увагу на звучання мови, то воно може здатися трохи нескладним й нерозбірливим. Та саме це, а також використання лайки, робить діалоги більш живими та справжніми.

У номінації «Журналістика, публіцистика»

Микола Рябчук (27 вересня 1953, Луцьк) – український журналіст, публіцист, поет, прозаїк, перекладач, колумніст. Був редактором, завідувачем відділу та заступником головного редактора журналу «Всесвіт», оглядачем газети «День», відповідальним редактором часопису «Критика», науковим співробітником Інституту культурної політики. Від 2012 р. – старший науковий працівник Інституту політичних та етнопонаціональних досліджень НАНУ. Почесний президент українського ПЕН-клубу.

Рябчук М. Лексикон націоналіста та інші есеї /М. Рябчук. – Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. – 216 с.

Ця збірка публіцистики є наскрізним і далекоглядним поглядом на минуле, теперішнє і майбутнє України в політичному та культурному аспектах. Автор філігранно описує феномени українських реалій, зокрема аналізує майдан України (2004 і 2013 років), розглядає кризу української еліти, кризу української еліти, кризу ідентичності українців за національністю і /або громадянством, а ще деталізує у фактах ССРівську залізну завісу ХХ століття у

сфері культури та літератури зокрема.

Більшість із цих есеїв були надруковані у періодиці, найчастіше – англійською й українською, деколи польською та німецькою, а подеколи – і такими екзотичними мовами, як фарсі, турецька і каталонська. Усі українські версії автор підготував з надією на синергійний ефект зібраних під однією обкладинкою особистих дослідів та переживань – з надією на пробудження із советського оманного сну, який ще не розвіявся.

У номінації «Візуальне мистецтво»

Микита Кадан (26 листопада 1982, Київ). У 2007 закінчив Національну академію образотворчого мистецтва та архітектури, відділення живопису у майстерні монументального мистецтва.

Автор скульптур та інсталяцій, живописних та графічних робіт. Співзасновник та член творчого гурту Р.Е.П. (Револьюційний Експериментальний Простір), що виник під час Помаранчевої революції 2004 року. Співзасновник кураторського й активістського об'єднання Худрада. Його роботи знаходяться у колекціях Мюнхенської Пінакотеки, Музею сучасного мистецтва МНКА в Антверпені,

Музею сучасного мистецтва MUMOK у Відні, Національного Художнього Музею у Києві, у Kontakt Collection (Відень) та The Art Collection Telekom (Бонн). Отримав Першу премію PinchukArtCentre у 2011, Спеціальну премію Future Generation Art Prize у 2014, Премію імені Казимира Малевича у 2016, був номінований на премію Тараса Шевченка у 2020.

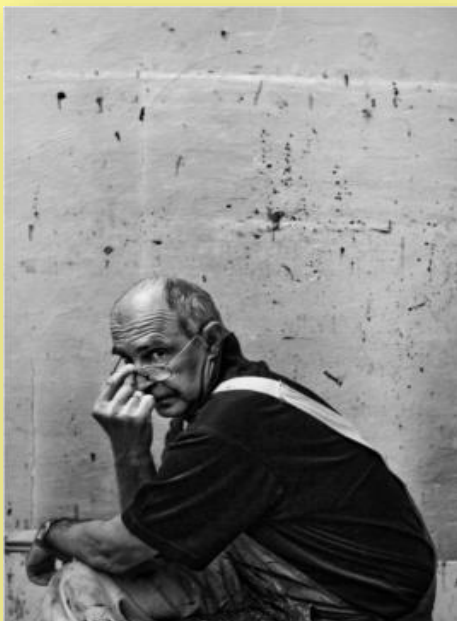
«Камінь б'є камінь» – перша масштабна персональна виставка Микити Кадана в Україні.

У центрі його творчості лежить історичне минуле в формі ідеологій, мистецтва та актів політичного насилля. Він занурюється в роботи (українського)авангарду та взаємодіє з історією минулого сторіччя в Україні.

Виставку пронизують історичні події, об'єкти та образи, які автор наново інтерпретує з огляду на гостру потребу сьогодення протистояти геополітичним помилкам, імперіалістській агресії та праву радикальним ідеологіям.

«Камінь б'є камінь» – це жодним чином не «історія, якою вона була»; це мотив, що спалахує в момент небезпеки – він освітлює наше сьогодення й спрямовує нас у майбутнє.

*«Я не маюю, я вирощую живопис»
Тіберій Сільваші*

Тіберій Сільваші (13 червня 1947, Мукачеве) – український художник, абстракціоніст. Картини Сільваші зберігаються у музеях Мюнхена, Відня, Нью-Джерсі, Запоріжжя, Харкова, Ужгорода, Києва, у зібранні образотворчого мистецтва Градобанку, а також у приватних колекціях в Європі та США. Представник Нової хвилі.

«В одному з інтерв'ю на запитання, чому він саме займається живописом, Сільваші відповів: «Для мене це спосіб встановити гармонію зі світом, де людина приречена на екзистенційну самотність». У цій фразі досвід людини і художника, для якого

живопис – спосіб мислити, відчувати і «здійснювати» себе як особистість, говорити про світ те, що є за межами слів».

Галина Склярєнко

Інсталяція Крила.

Вперше Сільваші звертається до ідеї «Крил» у 2008 році. Тоді живописні просторові об'єкти були розміщені в Я Галереї, а згодом були фрагментовані художником і перформативним жестом перетворені ним на художній твір. Монументальні живописні об'єкти, завдяки мерехтливості та світловіддачі золотої фарби стали центральним елементом експозиційного простору. Крила – сакральний символ, що метафорично позначають рух, але рух прихований, духовний. Внутрішнє переживання, що є джерелом будь-якої творчої енергії.

Крила втілені в масивних громіздких об'єктах, які завдяки золоту та світлу розчиняються у просторі, стають легкими, ефірними – ідея духовного.

У номінації «Театральне мистецтво»

Наталія Ворожбит (4 квітня 1975, Київ) – українська драматургиня, режисерка, сценаристка, кураторка відомих фестивалів. Пише українською і російською мовами. Належить до напрямку «нова драма». Лауреатка премії Women In Arts у 2020 році. 2000 року закінчила літературний інститут імені Горького в Москві, факультет драматургії. З 2000 по 2010 жила та працювала в Москві. На початку кар'єри написала кіносценарій до скандального російського серіалу «Школа». Разом з німецьким режисером Георгом Жено заснувала «Театр Переселенця», в якому переселенці з Донбасу розказують

реальні історії свого життя.

Кураторка фестивалів «Донкульт» та «ГогольFEST», одна з засновників фестивалю «Тиждень актуальної п'єси».

Тамара Трунова (5 травня 1982, Нова Каховка) – українська театральна режисерка, головна режисерка Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра. Режисурі вчилася в Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені І. Карпенка Карого.

З 2011 року працює в Театрі драми і комедії на лівому березі Дніпра. Серед втілених постановок – вистави у театрах Києва та України, робота в складі журі українських та міжнародних фестивалів (британський Edinburgn Fringe 2016).

Неодноразова учасниця та переможниця театральних конкурсів (театральна програма «Taking the Stade» від Британської Ради в Україні, рейтинги «Київський рахунок» та інші).

У творчому режисерському доробку Тамари Трунової – більш ніж 30 постановок по Україні та за кордоном.

Вистава «Погані дороги»

«Погані дороги» – це шість історій про стосунки жінок та чоловіків, загострених і спотворених війною, та про переломи, які ніколи не загояться, адже війна на сході України – це не лише вибухи, обстріли та імена загиблих. За її лаштунками, по обидва боки фронту триває життя (не)звичайних людей, яких поєднали розбиті дороги Донбасу.

Ця п'єса – одне з перших висловлювань, про війну на сході України на великій театральній сцені. Це історія молодої жінки, яка вирушає на схід України у пошуках документального матеріалу про війну, але там, у сірій зоні прикордоння стає заручницею і своїх, і чужих історій. Вона проживає їх немовби в задзеркаллі, де вже немає добра і зла, де жертва і кат міняються ролями, а любов стає минущою і невловимою.

Наталя Ворожбит написала її, збираючи історії і свідчення реальних людей для сценарію «Кіборгів» (режисер Ахтем Сеїтаблаєв). Та якщо «Кіборги» це про міф та звиягу, то «Погані дороги» – про саме життя, яке завжди переважатиме смерть. Уперше п'єса була поставлена у лондонському театрі RoyalCourt у жовтні 2017 року. Українська прем'єра відбулася 27 вересня 2018 року на Сцені 6. 17 травня 2019 року – прем'єра на сцені Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра.

На Донбасі війна розпочалася ще в 2014 році й триває досі. Цей аспект і досі не був достатньо висвітлений у мистецтві, зокрема з позиції жінки. При перегляді вистави ми стаємо свідками художнього осмислення режисер кою

нашого спільного воєнного досвіду, який є найактуальнішою темою на сьогодні.

Вистава режисерки Тамари Трунової «Погані дороги» дарує усвідомлення українському глядачу: «У моїй країні війна», і вона є насправді гуманістичною. Гуманістичною виставу називаємо через те, що акцент зроблений на переживаннях окремих особистостей, а війни ми зовсім не бачимо. Втім відчуваємо. Вистава «Погані дороги» вдало демонструє розмаїття драматичного театру. Кількість героїв на сцені більше десяти і вони плавно перепливають із історії в історію. На сцені підносять як питання війни, патріотизму, любові, так і смерті, батьків і дітей, добра і зла тощо.

Цікаві тут елементи сценографії глядачів і акторів відділяє великий металевий паркан з широкими прогалинами – це схоже на межу мирної колись України з Донбасом. На сцені є три виміри: вищий, райський, який втілює кімнатка згори сцени із зображенням Ісуса та телевизором, середній, де відбувається вся майже вистава, та нижній підпарканний. Герої постійно намагаються сягнути раю, до якого веде стрімка залізна гірка. Вона показує, що дістатися туди складно, а скотитися – просто. Цікавим режисерським прийомом є використання хору в першій новелі, який нагадує грецький хор у трагедіях, міксує українську й російську музику, хропе й відображає суспільство.

Важливим у виставі також є звук, який пропрацьований так добре, що не потрібно дзвону куль, дотик акторів до залізних елементів на сцені, викликає тремтіння й бажання дивитися й сховатися під сидіння водночас (за роботу над музичним оформленням Акмал Гурезов отримав премію «ГРА»). «Погані дороги» отримали «ГРА» «За найкращу драматичну виставу»

Потрібно дивитися, щоб познайомитися з поняттям драматичного театру й болісно визнати стан у країні. А ще – побачити поміж цього надію.

Використані ресурси

Тамара Горіха Зерня. Доця : роман / Т. Горіха Зерня. – Київ : Білка, 2019.–284 с.

Родик К. Містифікація як реалізм: правда в літературі / К. Родик // Україна молода. – 2020. – 1 лип. – С. 13.

Родик К. Страсті за легітимністю: проявлення українською / К. Родик // Україна молода. – 2018. – 21 листоп. – С. 13.

Електронні ресурси

Вистава «Погані дороги» : рецензія [Електронний ресурс] // Комітет Національної премії України імені Тараса Шевченка : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м: б. в]. – Режим доступу: <http://knpu.gov.ua/content/vistava-%C2%ABpogan%D1%96-> (дата звернення: 11.05.2022). – Назва з екрана.

Інсталяція «Крила» [Електронний ресурс] // Комітет Національної премії України імені Тараса Шевченка : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б.м.: б. в]. – Режим доступу: <http://knpu.gov.ua/content/%D1%96nstalyats%D1%96ya-%C2%ABkrila%C2%BB> (дата звернення: 10.05.2022). – Назва з екрана.

«Камінь б'є камінь» персональна виставка НікітиКадана [Електронний ресурс] // PinchukArtCentre : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – Київ, 2021. – Режим доступу: <https://new.pinchukartcentre.org/stone-hits-stone-ua> (дата звернення: 9.05.2022). – Назва з екрана.

Книга «Лексикон націоналіста та інші есеї» [Електронний ресурс] // Наш формат : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б.в.]. – Режим доступу: <https://nashformat.ua/products/leksykon-natsionalista-ta-inshi-esei-922551> (дата звернення: 6.05.2022). – Назва з екрана.

Погані дороги [Електронний ресурс] // Parter. UA : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б.в.]. – Режим доступу: <https://parter.ua/ru/event/pogani-dorogi-09-06> (дата звернення: 11.05.2022). – Назва з екрана.

Шевченківська премія -2022

Інформаційний бюлетень

Укладач: ОльгаПошибайло

Редактор	Н. Фенько
Комп'ютерний набір	О. Пошибайло
Комп'ютерна верстка	О. Якубовський
Відповідальна за випуск	С. Сичова

Обласна бібліотека для юнацтва імені Олеся Гончара
36039, м. Полтава, вул. Олеся Гончара, 25 а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net